

bi bilo v teh težkih časih naravnost nujno, da izvedemo socialno-higiensko zaščito otrok, ki kar kriči po ureditvi. Da je to resnica, bo razvidno iz statistike, ki jo bom dodal h koncu tega poročila. Iz njenega, kakor iz vseh predavanj pa je izvenela trpka resnica, rečen današnjih časov: Za vse te stvari »nema budžetskih možnosti«. In še številke onih fondov, ki so na razpolago, so silno majhne.

G. dr. Jovanović (šef zavoda za zdravstveno zaščito mater in dece v Novem Sadu je referiral o temi: Dečje kolonije v Dunavski banovini. Uvodoma je podal nekoliko zgodovine o dečkih domovih v Dunavski banovini, povedal kako so pred in med vojno porabljali Madžari te domove v svoje nacionalne svrhe itd. Izrazil je mnenje, da dečji domovi v takem stanju, kakor so danes, nikakor ne ustrezajo svojim smotrom. Je pristaš dečkih kolonij. Toda prve kot druge ustanove se morajo boriti proti raznim boleznim, kakor je n. pr. trahom, boleznih lačnih in golih. Dečji domovi, kakor tudi kolonije slabo uspevajo radi večnega menjavanja vodstva. Prav bi bilo, če bi se v dečje domove namestile tudi matere. Toda vse delo, ki se danes vrši v iznešenih smereh je skoro zastoj in nastane vprašanje: ali ima sploh kakšen smisel ukvarjati se v teh starih domovih, pa tudi, ali bi ne bilo bolje, da bi se podvzele vsaj vzporedno s tem delom v domovih tudi tiste socialne akcije, ki bi zlo v korenini zatrla? Prav pa bi tudi bilo, da bi imeli mi — za vsak slučaj — izdelan načrt, kam z otroki v slučaju vojne.

Gospa dr. Vajt-Gajićeva (šef urada za zaščito mater in dece mesta Beograda) je referirala o temi: Delo mesta Beograda za zaščito dece v tujih družinah. Dečkih dispanzerjev je malo, potreba pa so vedno večje. In še za te zavode, ki jih imamo primanjkuje izobraženega osebja. Kar pa se tiče nameščenja otrok v tuje družine, je pa pri nas zelo težko. Za sprejem otroka v rejo se javljajo žene iz najnižjih slojev, tako da roma otrok iz bede v bedo, vendarle pa je opaziti mnogo idealizma, saj je po približnih ugotovitvah bilo nameščenih v družine, ki so reflektirale več ali manj na zaslužek z otrokom 22,5%. Umrlijnost v dečkih domovih je 2-3%. V Sloveniji je ta odstotek še manjši, ali pa ga sploh ni. Največja umrljnost je v Prizrenu 68%! V mnogih primerih je treba v rejo oddane otroke nadzirati, bodisi radi event. zlorabe, bodisi radi pomehkušanja.

Gđc. dr. Trbojević (zdravnica dečjega dispanzerja v Zagrebu) je ref. o temi: Delo dečjega dispanzerja v Zagrebu na kolonizaciji dojenčkov in malih otrok. — Ko se je leta 1930. pričelo dajati otroke v rejo, se je javilo v Zagrebu do 200 žena, ki bi bile pripravljene sprejeti otroke. Preiskava teh žena je ugotovila, da so iz najnižjih in najbednejših slojev zagrebskega mesta, ki jim je menda več do zaslužka, kot do poštenovalnega dela. Jasno! Toda kljub temu je treba ugotoviti v mnogih primerih, da je ljubezen do teh otrok resnična. — Mnogo neprilik povzroča tudi ugotavljanje identitete teh otrok, saj je čisto nemogoče ugotoviti ime, starše, kaj šele ostale podatke. Po zakonu se jim imena ne sme dati, zato jih kličejo kakor pač nanese. Kolonizacija zagrebske dece se je sprva vršila na Turropolju, ker pa podnebne prilike niso bile ugodne, se je kolonija preselila v Krapino.

Po tem referatu se je razvila diskusija. Do posebnih ugotovitev ni prišlo. Sprejela se je naslednja resolucija o oskrbi otrok v družini:

I. Kolonije za dojenčke in male otroke so pokazale v naši državi, čeprav se morajo boriti z mnogimi težkimi, da morejo biti zelo dober in cenjen način oskrbovanja in zaščite predšolske dece in dojenčkov, pred koncem prvega leta.

II. Prva organizatorna načela kolonij so:

1. Treba je posebno skrbno izbirati kraje za kolonije in še skrbneje izbirati hraniteljice. 2. Vsaka kolonija mora vsekakor imeti v svojem središču otroško zdravstveno postajo z otroškim dispanzerjem. 3. Kot kolonijske otroške zaščitne sestre se smejo postavljati samo dojilje in temeljito šolane v zdravstveni socialni zaščiti dece, ki so se pokazale zelo sposobne pri praktičnem delu. 4. Vsaka kolonija mora biti pod vodstvom ali vsaj strokovnim nadzorstvom pediatri-

skih ustanov. 5. Nekontrirano oddajanje dojenčkov in malih otrok na hrano se mora pobijati z zakonskimi in upravnimi ukrepi.

III. V kolonije ne spadajo, temveč v posebne otroške domove:

1. Nedonosni in bolni dojenčki. 2. Bolni in bolehnji otroci. 3. Otroci z duševnimi in telesnimi hlabami. Prav tako ne spadajo v kolonije tisti otroci, ki jim je moči materijalne in moralne z zadostno pozornostjo streči v lastni družini, ožji ali širši.

IV. Priporoča se zasebnim društvom, občinam in banovinam, da posvečajo večjo pozornost kolonijskemu sistemu za oskrbo dece.

V. Priporoča se tudi za otroke v šolskih letih vezan kolonijski sistem, da se namreč po možnosti tudi zanje ustanove kolonije. Te kolonije bi morale biti pod pedagoškim vodstvom, sodelovanje otroških zaščitnih sester, kolonijskih oziroma šolskih zdravnikov je pa neobhodno potrebno.

VI. Posebno se priporoča, da se ustanove posebne kolonije za bolne in zdravstveno ogrožene otroke.

VII. Za zapuščeno mater z dojenčkom se priporoča namestitve v otroških kolonijah, ki imajo dobro organizirane otroške dispanzerje z zdravnikom-pediatrom.

Naslednjega dne (1. dec.) dopoldne se je vršila druga glavna redna skupščina Jugoslovske Unije za zaščito dece. Za predsednika je bil ponovno izvoljen dr. Šilović.

Popoldne so bila na programu predavanja, ki so obravnavala temo: Rasna higiena in dečja zaščita.

G. dr. Kostić (univ. prof. Beograd) je referiral o temi: O potrebi rasno-higienske orientacije v zaščiti dece. Vsi dosedanja rasno-higienski zakoni so več ali manj sentimentalni in škodljivi. Zaščita, ki ima v obziru samo sedanost, je zgrešena. Deča, ki nima roditeljev in sploh nikogar, kakor tudi kreteni, je danes mnogo na boljšem, kot pa oni otroci, ki imajo roditelje, čeprav se le-ti nič ne brigajo zanje. To nikakor ni prav. V principu je treba zaščititi predvsem one, ki so zdravega pokolenja in ki obetajo postati dobri državljani in imeti zdrave potomce. Skrb za defektne deco (slepe, gluhozene, duševno bolne itd.) naj se dade v posebne zavode in naj skrbje zanje razne humane organizacije. Onim otrokom pa, ki ne spadajo v te zavode, a so potrebni zaščite, naj omogoči znosno življenje in napredek. Le-ti so potrebni zaščite, dočim so defektni potrebni predvsem skrbstva. Toda napačno bi bilo misliti, da je mogoče rešiti otroka samo z zadostno obleko in higienskimi stanovanjem! Rasno-higiensko zaščito v omenjenem smislu so izvedli v Nemčiji.

G. dr. Petrović (šef dečjega oddelka občne državne bolnice v Beogradu) je referiral o posledicah, veneričnih boleznih roditeljev na potomstvo, venerični boleznih, ki se podedujueta sta, samo dve: gonoreja in sifilis. Pred 50, 60 leti nam še ni bilo znano zakaj se rodi slepa in gluhozena deca. Moderna medicina pa je ugotovila, da taki pojavi neredko izvira radi obolenja staršev na gonoreji. Gonoreja, kakor tudi sifilis sta pri nas zelo razširjeni. Posebno zadnja, tako, da bi bilo potrebno proti tej bolezni pričeti obrambo na isti način, kakor se vrši obramba proti tuberkulozi. Kako se prenaša sifilis na otroka še ni popolnoma raziskano. Od sifilitičnih staršev rojeni otrok oboli navadno v 5 mesecu. Infekcija pa se izvrši navadno že v 5 mesecu nosečnosti. Malo verjetnosti je, da bi se mogla prenesti kaj te bolezni od očeta na otroka. Najhuje je on sifilis, ki ga prinesejo otroci že s seboj na svet. Posledice te bolezni pa se najhuje prikažejo v 2., 3. in 4. letu predvsem na kosteh. — Predavanje je bilo strogo strokovno-znanstveno, tako, da so mu prisotni s težavo sledili. Toda bilo je izčrпно napisano, ni pa ga bilo mogoče tako tudi podati, kakor vseh predavanj tega dne, ker je primanjlovalo časa.

G. dr. Nedeljković (doc. univ. Beograd) je referiral o temi: posledice tuberkuloznih roditeljev na potomce. Sprva se je mislilo, da je tuberkuloza dedna. Koch je to mnenje ovrgele, ko je našel bacile jetike. Toda to odkritje pa še ni povsem izključilo možnosti tuberkulozne infekcije semenske stanice, odnošno embrija. Znano je namreč, da je nekemu strokovnjaku uspelo inficirati kurje

jajce z bacili tuberkuloze. Pišče, ki se je izvalilo, je bilo tuberkulozno. Nastalo je torej vprašanje, ali ni mogoča tudi infekcija semenske stanice. Ta verjetnost pa je bila odstranjena z ugotovitvijo, da potuje semenska stanica v maternico tako hitro, da je infekcija skoro absolutno nemogoča. Eksperimenti so pokazali tale rezultat na kuncih: Samica zdrava, samec tuberkulozen; eden od mladičev je gotovo tuberkulozen. Na vprašanje: Ali je ono dete, ki se rodi od tuberkulozno obolele matere isto po svoji fizični kvaliteti kot ono, ki se je rodilo od zdrave matere, je

sledil odgovor, da popolnoma isto in tudi brez nevarnosti, da oboli, seveda, če se odstrani možnost zunanje infekcije. Iz tega sledi, da je dete o tuberkulozno obolele matere prav tako podvrženo infekciji kot dete, ki ga je rodila zdrava mati. Vprašanju: Ali je dete jetično bolne matere morda bolj odporno od deteta zdrave matere, je sledil odgovor da ne. Torej je eventualna imunizacija izključena. Eno pa je gotovo, da otroci, ki so se rodili od tuberkulozno bolnih staršev, pozneje hitro obolijo in to s 67% verjetnostjo.

(Dalje prihodnjic.) Vojko Jagodić.

„Tako bom preromal s culo in palico vso to lepo domovino in ne bo ga rodoljuba, ki bi poznal narod tako natanko kakor jaz. Časih sem si hudo želel, da bi prepotoval domovino iz kota v kot, — no, zdaj jo bom na deželne stroške.“

Ivan Cankar, Zbrani spisi,
9. zvezek, stran 102.

Mladina govori

(Ob 2. številki »Našega roda«.)

Lica so začela decu v razredu, ko je došel, sel in napovedal: »Pridite v pisarno po 2. številko »Našega roda«. Ko je prejel vsak učence svoj izvod, so se pogreznili v tiho ogledovanje, prelistavanje in prebiranje. Samo za toliko, da je bilo ugodno njihovi radovednosti. Otroci so namreč prav taki kakor odrasli, ali pa narobe: odrasli so prav taki kakor otroci. Zadnjič sem bil v neki zelo spodobni družini, kjer so prejeli v trenutku, ko sem se mudil tamkaj, knjige neke književne družbe. Da ste jih videli, kako so planili po njih in bi v tej, navdse spodobni družini, prišlo kmalu do prepira, kdo si bo naprej ogledal posamezne knjige.

»Naš rod si boste ogledali podrobneje doma, potem pa se bomo jutri o njem pomnili,« smo končali razgovor prvega dne.

Prihodnje jutro so vsi buljili v list, še preden se je pouk začel. Takoj po molitvi smo otvorili »plenarno debato«. Kako in kaj je sodila mladina o listu po vtisih sama od sebe, pa naj prikažejo naslednje njihove besede:

Naslovna stran: Slika je taka kakor v prejšnjem mesecu, le številka v desnem zgornjem kotu je zamenjana. — Na večji sliki sede otroci še na prostem in bero knjige, v krogu pa je narisana snež.

Miklavž bi moral biti narisano, ali pa kaj Miklavževih daril. — Namestu otrok pod drevesom, bi moralo biti narisano kaj od zime.

Ali je ta številka za november ali december? Se je zanimal eden izmed malih naročnikov. In povsem upravičeno! Naša šola je prejela 2. številko šole 1. decembra, pa ne po krivdi uprave Mladinske matice. Naslovna stran lista ne beleži nikakega datuma.

— Jaz bi želel, da se naslovna stran vedno menja.

— Podobe pa naj bodo bolj v živih barvah, ker jih prerišem.

Deci pojasnim, zakaj ne menjava »Naš rod« svoje zunanje obleke: padec števila naročnikov, stroški za kljeze, honorar slikarju za vsako sliko itd. Pa jih povprašam, če so zadovoljni z mojimi pojasnilom: »Ja, če ni drugače!...«

Pri križanki »Spomenik« se pritožijo, da morajo uganiti tudi latinske besede, pa se tega ne uče v osnovni šoli. (Sploh so včasih še celo odrasli v zadregi, ko rešujejo kri-

skadejo bosonogi za kozami! Nikogar ni bilo, ki bi jih učil pisati in čitati.

— A jaz vem, je rekel Selim, ki ima tridesetdeset let, kako zelo mi je v življenju služilo onih nekaj črk, ki sem se jih naučil še kot otrok. Tudi med vojno mi je bilo vedno lažje nego ostalim tovarišem. Bog mi je dal in hiša mi je donala!... In odločil sem se sezidati šolo svoji vasi.

Tako se je tudi zgodilo. Selim je sklical vse moške iz zadruge Eminovićev, ki šteje štiri-ideset štiri člane in jim je sporočil svoj namen. Može so se spogledali in blagrovati to misel...

— Bil srečno... zidaj brate! so soglasno vzklিকnili vsi.

Selim je sklical tudi ostale kmete in jim sporočil kaj namerava. Nikdo mu ni odrekel pomoči. Kladivo je kmalu zapelo in delo se je pričelo. Od zore do mraka so nosili kmetje zemljo, klesali kamen, zidali. Tako so delali vse leto, ko je le čas dopuščal. Šola je bila sezidana in pokrita. Ni morda to kaka hišica, nego prava, pravcata šola, ki ima dve ogromni učilnici, svetli in popolnoma higiensko urejeni. V istem poslojzu sta tudi dve stanovanji za učitelja, ki prideta v vas. A ni ostalo samo pri tem. Selim je pripeljal mižarje in dal napraviti šolske klopi in mize. Še več: kupil je zemljišče in jih obesil na stene, nabavil je šolske knjige in tudi zvezke.

žanke, kaj šele mladiči, ki jim je list nar-menjen.)

Ribičičeva uvodna povest jih je zadovoljila. Francelj ima tako naročeno od doma, naj ne ponuja malice okrog in mora ubogati. Vsi pa so sočustvovali s siromakom Kočarjem. Povedati tudi moram, da smo Kočarjevega iz povestice popisali. Lačnega dečka so prav dobro pogodili in tudi sočustvovali z njim. Marljivo so iskali spisu naslove. Nekaj jih navedem: Požeruh. Požrešnež. Lakomnež. Pojedina v drvarnici. Skrita malica. Ubožen fant. Jed v miru. Slastna klobasa. Neusmiljeni fant. Skopi deček. Siti Francelj in lačni Kočarjev.

Bratovščina Sinjega galeba. Z veseljem so ugotovili mladi kritiki: Zdaj pa niso več slike tako počekane. Zaželeli pa so, naj bi bile risbe prazne in ne črtaste. — »Doma bi jih radi barvali.« In res, lansko leto so imeli Šimnovega Lipeta prav lepo in lastnoročno pobarvanega.

Pri »Šoli«, in drugih neilustriranih prispevkih so obžalovali, ker ni v povesti slik. Otroška duša hoče svoji fantaziji konkretne opore, pisana beseda ji je zato preslabotna, risbe pa točno usmerijo njegovo razglabljanje.

»Med sponami« našega stanovskega tovariša Josipa Lapajneto bo v tej številki še najbolj porabna snov za skupno razredno razpravo. Saj je posneta iz našega domačega področja. Mladina pa se je izrekla o spisu tako-le: Naslov je zelo čuden. Mi bomo dali povesti drugačen naslov, so se vsi odločili. Motili pa so jih tudi vmesni naslovi (prevelik tisk!) in so dejali: Sem mislil, da se tam: »Pot k svobodi« že prične druga povest.

Zelo jih je pritegnila tudi poslednja ilustracija: Pogled na rojstni kraj Davorina Jenka. Skoda, ker ni naveden risar in pod sliko podrobnejši opis, kaj prikazuje. Zlasti imena zasneženih gora. Pa jih, bomo poiskali ob priliki na zemljevidu, ko se bomo z Lapajnejevimi prispevkoma podrobneje pobavili. Vem pa, da bo tudi prispelka vesel vsak, ki mu služi »Naš rod« za razredno štivo. Naj nam jih nudijo v vsaki številki.

Kužki — fotografija Franceta Ferjana — so tako srčkana slika, da spravijo v dobro voljo vsakogar. Od najmlajšega do največje-

Vse je tako kot pred sto leti

Kmetje so sami sezidali šolo, a učitelja jim nikdo ne pošlje.

V »Politiki« od 1. dec. t. l. je priobčen iz Nevesinja sledeči zanimivi, od Milana Šantića podpisani dopis.

Vse je še tako kot pred sto leti. Brezpotni in nerodovitni hercegovinski Kras se ni spremenil, niti za las. Hišice prilepljene ob ekalo z nizkimi slamatnimi ali lesenimi strehami, a vasi raztresene. Ni tu bogatih ravnin, ki se na jesen zlatijo od zrelega rumenega klasja, niti širokih ulic, ki dehtijo po nasičenosti in bogastvu. Ceste o katerih se je stoletja sanjalo in pripovedovalo, niso prepletile Hercegovine. Vse je še v znamenju pričakovanja in pobožnega molka, vse še v znamenju vere, da bodo prišli boljši in srečnejši časi. Na žalost ti ne pridejo, a čas tepta grobo, neusmiljeno.

Nadloge, vse težje od težkih lebdiijo kot nekako prokletstvo nad tem krajem. Živi se od pripovedk in gosli, od izročil, ki prehajajo od roda do roda in od starega viteštva, ki se z neko čudno pieteto hrani v dušah lačnih gorcev, kot staro orožje v muzejih. In sreča je, da je tako. Ako ne bi bilo tega

ogromnega optimizma, ako ne bi bilo praznih sanj, ki omamljajo ta svet in ga uspavajo v njegovih praznih nadah, ako bi ne bilo tega, bi bila Hercegovina obsojena na samomor.

Hercegovinska vas ni danes željna samo kruha, soli in vode. Njena težnja za šolo in znanjem je prav tako zelo velika. Nešteto kmetov je prodalo zadnjega vola, zadnjo ovco, da bi poslali otroka v šolo. A na žalost, največje je število takih, ki nimajo ničesar prodati, ki ob največjih žrtvah ne morejo nuditi otroku niti ono najprimitivnejšo izobrazbo. O solah v gornji Hercegovini se sploh ne more govoriti, ker jih imajo le v trgih in velikih vaseh. Niso redki primeri, da hodijo otroci po deset dvanajst in tudi več kilometrov do najbližje šole. Toda kmetom ni žal truda ne časa in tudi ne prispevkov, v kolikor sploh moreje kaj prispevati, da bi prišli do šole. Njihove želje ostajajo vedno le želje, ker jim država ne more pomagati. To se mora končno tudi razumeti. — So pa primeri, ki se jih v resnici ne more razumeti. Kako zelo si hercegovinska vas želji priti do šole, bo najlepše pokazal primer Selima Eminovića.

Selim je edini, ki zna pisati in čitati v Kljunih, vasi, ki se je skrila v podnožju planine Crvna sedemnajst kilometrov od Nevesinja. V tej vasi je 75 do šolo odraslih otrok. Selim jih je gledal dan za dnem, kako

To vse je naredil Selim Eminović za svojo vas.

Ampak vas še vedno nima šole, čeprav je Selim stavil zgradbo na razpolago ministrstvu prosvete, brezplačno in brez najemnine. Učitelj še vedno ni imenovan. Kmetje že nekam nezaupno gledajo na Selima in so pripravljani, da se mu nasmejejo.

— Kaj je z učiteljem, Selim? ga sprašujejo vsak dan.

— A jaz ne vem, kako naj se še nadalje izgovarjam, pripoveduje Selim skoro s solzami v očeh. Bile so že komisije tu, rešenje je tu, table so postavljene, vse, vse je, le učitelja ni od nikoder. Zelo me je sram pred kmeti. Izgovarjam se, lažem in s težkim srem delam. A še vedno čakamo...

Ako se ministrstvo prosvete usmili in pošlje učitelja tej nesrečni vasi, mu bo Selim zgradil prihodnjo pomlad tudi vodnjak in postavil nanj črpalko.

Tudi hlev mu bom zgradil in pripeljal mu bom konja, samo da bom mogel srečavati učitelja na vasi.

Te šole bi se posluževalo pet okoliških vasi. Sedaj jih je štirinajst, ena zraven druge in vse so brez šole. To so: Luka, Bobanovići, Zaborani, Dramiševci, Seljani, Kruševljani, Zivanji, Grdača, Branješina, Kovačići, Kljuni, Presjeka, Borovčići in Crkovići.

Selim se je oddolžil Bogu, svoji vasi in ljudem. Sedaj je vrsta na ministrstvu...